

facilities of physical persons urgent and on demand. The parameters of equations of the resulted form of model are defined in the software environment of MS Excel. The structural form of model is approved on the mean values of indexes, that allows to recommend it for short-term prognostication. Each of model's equations it is possible to consider as objective functions extremum of which will be provided by the desired financial result of bank. Therefore such system can be used in the problem of multicriteria optimization. The model of forming of financial results of bank can used as basis for creation of the analytical systems of support of acceptance of administrative decisions in relation to the measures of development of objects for any economic sector of country.

Keywords: financial results, revenue, expenses, profit, obligations, modeling, system of econometric equations, structural form of model.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2017

УДК 65.011

Цемашко Юлія Сергіївна *

КОГЕРЕНТНО-ЦІЛЬОВИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. На основі результатів аналізу існуючих підходів і моделей оцінювання економічних результатів обґрунтовано формування аналітично-когнітивної матриці на основі когерентно-цільового підходу. Запропоновано логіку побудови осей когнітивної матриці. Апробація пропонованого когерентно-цільового підходу до формування когнітивно-аналітичної матриці оцінювання економічних результатів було здійснено в практику діяльності національних машинобудівних підприємств.

Ключові слова: економічні результати, оцінювання економічних результатів, когнітивна матриця, когерентно-цільовий підхід.

Вступ. За сучасних умов діяльності підприємств визначення та, відповідно, оцінювання економічних результатів носить багатоцільовий, полікритеріальний і різноспрямований характер. Економічні результати виступають наслідком складної взаємодії аксіологічного, матеріально-речового, структурного, функціонального, соціального, екологічного, інституційного аспектів діяльності підприємств, що зумовлює складність їх розуміння та оцінювання.

Постановка завдання. Багатоаспектність і змістовна складність інтерпретації економічних результатів, їх залежність від специфіки галузевої діяльності підприємств зумовлює пошук порівняно універсальних аналітичних технологій і процедур, які б дозволяли формалізувати та поєднати результати розрахунків і якісних характеристик (суджень) щодо оцінюваного аспекту економічних

* **Цемашко Юлія Сергіївна** — аспірантка кафедри економіки підприємств, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» ua23777@gmail.com

результатів з метою забезпечення їх прогнозування та досягнення у майбутньому. Результати наукових досліджень автора дозволили сформувавши методичний підхід до оцінювання економічних результатів на основі використання когнітивно-аналітичних матриць, використання яких дозволяє інтерпретувати когерентно-цільові характеристики змісту економічних результатів діяльності підприємств. Результати апробації авторських пропозицій імплементовано в практику діяльності національних машинобудівних підприємств та частково представлено в межах даної наукової статті.

Результати. Сучасні наукові підходи до оцінювання економічних результатів можна умовно розподілити на фінансовий, у межах якого вимірювання здійснюються на основі кількісних фінансових показників і змішаний — на основі синтезу фінансових і не фінансових індикаторів (як кількісних, так і якісних).

Незважаючи на те, що фінансовий підхід до оцінювання економічних результатів діяльності підприємств є найрозповсюдженішим як у теорії, так і на практиці, протягом останніх двадцяти років потужного розвитку набули змішані підходи, які у наукових публікаціях отримали назву концепцій вимірювання результатів або досягнень (англ. — *performance measurement*). На відміну від традиційних підходів до оцінювання ефективності (як одного з напрямків оцінки економічних результатів), в яких акцент робиться на тому як досягти очікуваних результатів з мінімальною кількістю ресурсів, дослідницький фокус змістився в площину розуміння того, що потрібно для досягнення відповідних результатів, оцінюючи при цьому рівень і якість реалізації діяльності та досягнення поставлених цілей.

Результати критичного аналізу змішаних підходів до оцінювання економічних результатів дозволяють говорити про те, що основним їх недоліком є відсутність чітких інструментів оцінки в аспекті нефінансових проєкцій. Така ситуація призводить до того, що в процесі їх практичного використання фактично є відсутнім кінцевий орієнтир, який є вимірювачем сукупного результату. Крім того, дані змішані підходи не призначені для моделювання в умовах непередбачуваності та ризику, що також ускладнює аналітичне забезпечення процесів прийняття управлінських рішень за сучасних умов діяльності підприємств, особливою як раз і є посилення невизначеності та динаміки змін.

Результати аналізу існуючих підходів і моделей оцінювання економічних результатів дозволяють констатувати, що теоретичне усвідомлення аналітичних задач є віддаленим від нормативного статусу, уявлень про кращу комбінацію основних властивостей, що контролюються та забезпечують досягнення очікуваних результатів, форм їх вираження на основі доступних вимірювачів. Упорядкування теоретико-методичних підходів до розробки сукупностей показників оцінювання економічних результатів значно випереджає відповідні «концептуальні конструкції», так як постійно виникає потреба у обґрунтованому відборі властивостей для контролю та прийняття управлінських рішень. За сучасних умов діяльності відбір таких властивостей на підприємстві доцільно здійснювати на основі принципів прагматизму: цілеспрямованості, доцільності, очевидності, раціональності, а технологію відбору — як індивідуально-узгоджувальну процедуру, що здійснюється відповідно до рівня компетентності та ієрархії по-

садового статусу бізнес-аналітика. Такі висновки не дозволяють говорити про завершеність, комплексність і нормативність теорії економічних результатів діяльності підприємства в аспекті оцінювання.

З метою вирішення актуалізованих проблем оцінювання економічних результатів діяльності підприємства запропоновано використати матричний підхід. Актуалізація та пріоритетна значущість нефінансових показників у характеристиці та оцінюванні економічних результатів зумовлює відповідну адаптацію існуючого матричного інструментарію. Традиційно, основою формування аналітичних матриць є фінансові показники. В економічному дискурсі все частіше використовують термін «когнітивна матриця», яка представляє собою особливий формат знання, що дозволяє відобразити різні зв'язки певного елемента (концепту) з тими концептуальними областями, які слугують джерелами його змісту. Презентуючи таке розуміння в аспект досліджуваної проблематики можна говорити про те, що когнітивна матриця дозволить поєднати в собі кілька змістовних аспектів, на фоні яких відбувається розуміння джерел досягнення економічних результатів діяльності підприємства та проявляється їх специфіка. Компоненти когнітивної матриці мають доступ до різних концептуальних областей забезпечення досягнення економічних результатів, жодна з яких не є строго обов'язковою або домінуючою, а лише у контекстуальному взаємозв'язку пояснює їх складну багатоаспектну природу як утворення, так і прояву.

Якщо поєднати компоненти аналітичної та когнітивної матриці, то у системній взаємодії вони в змозі забезпечити формалізоване представлення якісних і кількісних характеристик економічних результатів діяльності підприємства, пов'яжуть у єдиний комплекс знання про причинні фактори та засоби їх досягнення, а також міру та якість їх забезпечення. Матриця формується на основі двох ознак, тобто на основі координат економічного простору, які кількісно та якісно характеризують відповідні параметри, що визначають рівень досягнення економічних результатів. Обґрунтування таких ознак, доцільно здійснювати на основі принципів системно-синергетичної методології, яка в межах даної статті формується на основі змістовного визначення та видового упорядкування економічних результатів діяльності підприємств. Враховуючи те, що підприємство є складною відкритою соціально-економічною системою, однією з його системних властивостей є керованість, тобто здатність досягати поставленої мети. Керованість системи за своєю змістовністю є подібною до поняття досяжності, що «...характеризується можливістю виконувати задачі управління — досягати поставлені цілі» [1, с. 27]. Мета — це передбачення конкретного результату, його образ. Будь-яка мета має бути конкретизована та характеризуватися критерієм, який дозволяє робити висновки щодо рівня їх досягнення. Якщо метою оцінювання економічних результатів діяльності підприємства є, у тому числі, і оцінка рівня їх досягнення, то цільова логіка формування однієї із аналітичних проекцій є обов'язковою, так як змістовно має безпосереднє відношення до змістовної характеристики та формалізації економічних результатів.

Відповідно до цільової логіки формування показників економічних результатів доцільно представити у таких логічних сукупностях:

– показники стану підприємства, які характеризують можливості підприємства щодо досягнення поставлених цілей і бажаних (очікуваних) економічних результатів. Дана система показників дозволяє робити висновки щодо рівня розвитку організаційної здатності підприємства в цілому та його позиціонування у зовнішньому середовищі. В категоріях теорії управління економічними системами та менеджменту організацій мова йде про системну ефективність управління, а параметри, що її визначають є системними параметрами управління [1, с. 86];

– показники рівня досягнення цілей (очікуваних/бажаних) результатів і реалізації стратегії підприємства (цільові показники), на досягнення яких має бути спрямований управлінський вплив. Така множинність показників дозволяє оцінити рівень організації процесу управління.

Логіка формування другої аналітичної проекції когнітивно-аналітичної матриці може визначатися дослідником виходячи із різних змістів, які характеризують специфіку дослідження економічних результатів діяльності підприємства та закладаються дослідником як базові. Як приклад, обґрунтуємо логіку побудови другої осі когнітивно-аналітичної матриці відповідно до змісту когерентного підходу до визначення економічних результатів діяльності підприємства. В такій інтерпретації матриця пов'язує характеристики діяльності підприємства в аспекті його організаційної здатності: перетворювати ресурси на результати, які характеризуються корисністю та затребуваністю для споживачів (аспект продуктивності); досягати очікування (цілі) та їх доцільності з точки зору задоволення потреб користувачів результатів (аспект результативності) за певного рівня якості функціонування, економічності витрачання ресурсів, рівня технологічності підприємства (аспект ефективності).

Логіка формування сукупності показників, що характеризують системні параметри управління базується на визначенні економічного стану підприємства, як узагальнюючого індикатора внутрішніх властивостей підприємства. Динаміку змін економічного стану прийнято за індикатор результативності діяльності підприємства, а специфіка змін параметрів формування економічного стану будуть визначати логіку визначення сукупностей показників, що характеризують ефективність та продуктивність діяльності підприємства, а також рівень досягнення цілей-завдань (показники досягнення цілей).

Результати узагальнення існуючих методичних підходів до оцінювання фінансового та економічного станів підприємства [2–7] дозволили сформулювати авторську логіку, в основу якої покладено такі параметри:

- здатність генерувати позитивні потоки доданої вартості бізнесу;
- прибутковість діяльності;
- рівень фінансового стану підприємства.

За основу оцінювання здатності формувати додану вартість прийнято концепцію остаточного прибутку (*RI, Residual Income*), що реалізується в межах капітального підходу на основі розрахунку остаточного чистого прибутку (*RE, Residual Earnings*). Відповідно до запропонованої логіки, якщо підприємство формує додану вартість (тобто $RE > 0$), то стан підприємства ідентифіковано як «абсолютно стійкий економічний стан», якщо відбувається руйнування вартос-

ті, то перевіряється такий критерій — формування чистого прибутку (збитку) (NI , *Net Income*) (рис. 1).

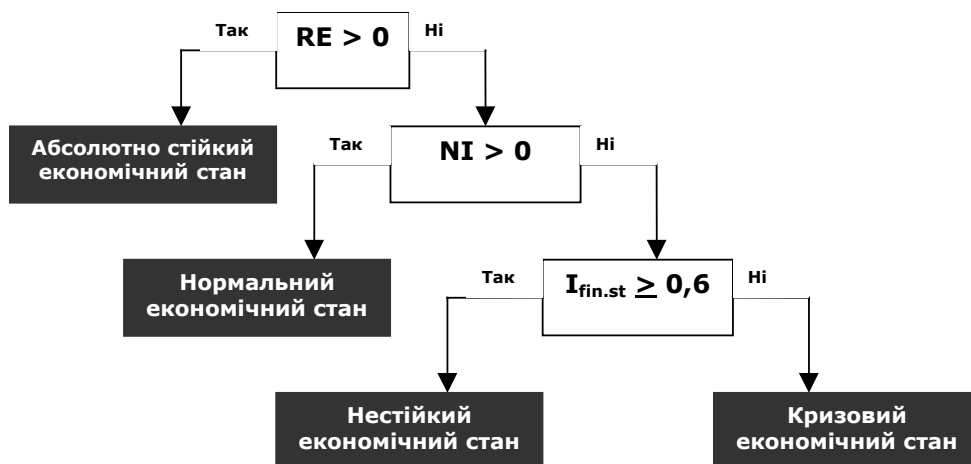

Рис. 1. Логіка ідентифікації економічного стану підприємства¹

Якщо підприємство є прибутковим, при цьому рівень прибутковості власного капіталу не забезпечує покриття відповідних витрат на капітал, то економічний стан ідентифіковано як «нормальний економічний стан». За умови збиткової діяльності оцінювання доцільно здійснювати в проекціях ліквідності, фінансової стійкості та ділової активності/зростання (табл. 1). Узагальнення аналітичних індикаторів у межах даних проєкцій у індекс фінансового стану ($I_{fin.st}$), прийнято за основу розмежування та ідентифікації «нестійкого економічного стану» та «кризового економічного стану» (рис. 1).

Сукупність показників для оцінювання ліквідності, фінансової стійкості та ділової активності/зростання сформовано відповідно до принципів побудови *KPI* (*Key Performance Indicators*), які узагальнено М.Г. Брауном: необхідність взаємозв'язку з цінностями та основними факторами успіху; доцільність охоплення минулого, теперішнього та майбутнього; необхідність дотримання балансу інтересів стейкхолдерів; послідовність та охоплення усіх рівнів управління; об'єднання у зведені (інтегральні) показники; можливість ситуаційних змін; «кілька життєво важливих замість множини несуттєвих» [8, с. 17–18].

Вид економічного стану, що ідентифіковано за визначеною автором шкалою є характеристикою результативності діяльності підприємства, яка у концентрованому вигляді характеризує організаційну здатність забезпечувати очікування користувачів результатів, у першу чергу, менеджменту та власників бізнесу. Щодо аспекту ефективності, то основою для оцінювання прийнято стан прибутковості/збитковості діяльності підприємства. При цьому не менш актуаль-

¹ Зміст даного підходу сформовано відповідно до методології оцінювання стану економічної стійкості д.е.н. Т.В. Пономаренко [5], а відповідний методичний інструментарій адаптовано до аналітичних потреб дослідження.

ними є стан ліквідності, фінансової стійкості та ділової активності підприємства. В такій аналітичній постановці досить широким є діапазон сфер діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової тощо), які оцінюються за пропонованою шкалою сукупностей показників. Щодо продуктивності, зміст якої розглядається як здатність підприємства трансформувати вхідні ресурси на економічні блага, основний економічний результат має визначати стан ресурсної бази з точки зору відповідності сучасним технологічним вимогам виробництва та, відповідно можливості забезпечувати якісні та економічні характеристики продукції.

Таблиця 1

ПАРАМЕТРИ ОЦІНЮВАННЯ ІНДЕКСУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА¹

Аналітичний аспект оцінювання	Показники	Коефіцієнт вагомості	
		показника в аналітичному аспекті	аспекту в індексі фінансового стану
Ліквідність	Коефіцієнт поточної ліквідності	0,34	0,40
	Проміжний коефіцієнт ліквідності	0,33	
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,33	
Фінансова стійкість	Коефіцієнт перманентного капіталу	0,50	0,20
	Рівень забезпеченості запасів власними коштами (трьохкомпонентна модель фінансової стійкості)	0,50	
Ділова активність та зростання	Коефіцієнт співвідношення темпів зростання виручки від реалізації продукції та величини активів	0,30	0,40
	Коефіцієнт співвідношення темпів зростання операційних доходів та операційних витрат	0,15	
	Коефіцієнт співвідношення темпів зростання виручки від реалізації та собівартості продукції	0,30	
	Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	0,25	

Логіка формування показників, що характеризують рівень досягнення цілей підприємства в проекції результативності, буде формуватися залежно від виду економічного стану та специфічних особливостей діяльності досліджуваного підприємства. Так, якщо стан підприємства характеризується як абсолютно стійкий або нормальний, то актуальним стає факторний аналіз спред-результатів — спреду доходності власного капіталу (Spr_E), спреду реалізації продукції (Spr_{Sale}), критичних значень фінансової рентабельності ($Cr_{Pr.Fin}$) та рентабельно-

¹ Сукупність показників сформовано відповідно до принципів побудови ключових показників бізнесу (KPI, Key Performance Indicators).

сті реалізації продукції ($Cr_{Pr.Sale}$), які формують сукупність показників рівня досягнення цілей і виступають основою для визначення коефіцієнтів відповідності фактичного рівня фінансової рентабельності та рентабельності реалізації критичним значенням ($I_{Pr.Fin}^{Cr}, I_{Pr.Sale}^{Cr}$). Якщо стан підприємства ідентифіковано як нестійкий або кризовий, то прибутковість діяльності розглядається не як телеономічна мета, а стає пріоритетною метою-завданням, без забезпечення якої стає неможливим забезпечення системних характеристик діяльності підприємства. Відповідно, формування сукупностей показників для характеристики цілей-завдань у проєкції результативності буде визначатися причинними факторами, які, перш за все, зумовили збитковість діяльності підприємства. Щодо показників рівня досягнення цілей у проєкції ефективності та продуктивності, то їх сукупність формуються на основі традиційних аналітичних індикаторів, з урахуванням ступеню актуальності для конкретної ситуації, що аналізується.

Апробація пропонованого когерентно-цільового підходу до формування когнітивно-аналітичної матриці оцінювання економічних результатів було здійснено в практику діяльності національних машинобудівних підприємств, вибірка яких сформована виходячи з того, що усі вони є лідерами національного ринку у відповідних до профілю їх діяльності продуктових сегментах; більше половини продукції реалізують на експорт; характеризуються порівняно високим рівнем інноваційної активності та інвестиційної привабливості.

Результати оцінювання економічного стану протягом 2011–2016 рр. відповідно до пропонованої логіки (табл. 2) дозволяють розподілити підприємства на три групи:

- підприємства, які характеризуються стійкістю прибутковості діяльності та економічний стан яких ідентифіковано або як абсолютно стійкий, або як нормальний — ПАТ «Турбоатом», ПрАТ «НКМЗ»;
- підприємства, які характеризуються стійкою тенденцією збитковості діяльності, а стан яких ідентифіковано або як нестійкий, або як кризовий — ПрАТ «ЗТР», ПАТ «АК «Богдан Моторс»;
- підприємство, яке має нестійку тенденцію змін прибутковості/збитковості діяльності, відповідно стан якого кодифікується в межах «нормальний — нестійкий» — ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод».

Таблиця 2

**РЕЗУЛЬТАТИ ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ НАЦІОНАЛЬНИХ
МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ у 2011–2016 рр.**

Підприємства/ Показники	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ПАТ «Турбоатом»						
– RE , тис. грн	-46170	-175669	-48158	-128699	535586	69857
– NI , тис. грн	427293	308862	582944	637397	1632751	1065328
– $I_{fn.st}$	0,97	0,89	0,93	0,93	0,91	0,92
– $Ec.St.$	Нормальний економічний стан				Абсолютно стійкий економічний стан	

Закінчення табл. 2

Підприємства/ Показники	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ПрАТ «НКМЗ» ¹						
– RE, тис. грн	-935865	-986363	-862042	-890639	-478285	-1027265
– NI, тис. грн	170719	77231	226543	353633	952424	460288
– $I_{fin.st}$	0,88	0,89	0,91	0,87	0,90	0,89
– Ec.St.	Нормальний економічний стан					
ПАТ «Дніпроваж-маш»						
– RE, тис. грн	-62482	-37800	-56538	-58319	-48821	-113923
– NI, тис. грн	-8838	20185	1441	1127	13940	-70994
– $I_{fin.st}$	0,69	0,77	0,72	0,75	0,71	0,68
– Ec.St.	Нестійкий економічний стан	Нормальний економічний стан				Нестійкий економічний стан
ПрАТ «Запоріжтрансформатор»						
– RE, тис. грн	590034	656285	221455	x ²		
– NI, тис. грн	912543	947068	329180	-2282248	-2668586	-931245
– $I_{fin.st}$	0,72	0,64	0,55	0,42	0,44	0,50
– Ec.St.	Абсолютно стійкий економічний стан			Кризовий економічний стан		
ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод»						
– RE, тис. грн	-14663	-49006	-469186	-1072960	-1014543	-684105
– NI, тис. грн	680222	781593	339377	-347572	-416725	-112848
– $I_{fin.st}$	0,90	0,88	0,89	0,80	0,73	0,93
– Ec.St.	Нормальний економічний стан			Нестійкий економічний стан		
ПАТ «АК «Богдан Моторс» ³						
– RE, тис. грн	-339892	-552406	-362494	x		
– NI, тис. грн	-5887	-323436	-190793	-1086622	-810743	-275245
– $I_{fin.st}$	0,72	0,69	0,62	0,57	0,70	0,69
– Ec.St.	Нестійкий економічний стан			Кризовий економічний стан	Нестійкий економічний стан	

¹ НКМЗ — Новокраматорський машинобудівний завод² Підприємство³ АК «Богдан моторс» — «Автомобільна Компанія «Богдан Моторс»

Основна проблематика забезпечення досягнення очікуваних економічних результатів для першої групи підприємств полягає в тому, що не зважаючи на стійку тенденцію прибутковості діяльності фактичний рівень доходності реалізації продукції не завжди є достатнім для формування позитивних потоків доданої вартості (табл. 3), що зумовлено, перш за все, недостатньою кількістю реалізованих контрактів і проектів на виробництво та поставку продукції, що актуалізує пошук і розширення ринків збуту.

Таблиця 3

**СПРЕД-РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИБУТКОВИХ НАЦІОНАЛЬНИХ
МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ У 2011–2016 рр.**

Підприємства/ Показники	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ПАТ «Турбоатом»						
– Spr_E	-2,95	-10,66	-2,23	-4,99	14,21	2,07
– Spr_{Sale}	-3,64	-13,54	-2,77	-6,99	19,88	3,22
– $Cr_{Pr.Sale}$	37,34	37,36	36,24	41,58	40,72	45,94
– $r_{Pr.Sale}^{Cr}$	0,90	0,64	0,92	0,83	1,49	1,07
ПрАТ «НКМЗ»						
– Spr_E	-25,63	-27,27	-23,12	-21,26	-9,73	-20,37
– Spr_{Sale}	-33,97	-41,57	-32,22	-34,59	-16,13	-33,36
– $Cr_{Pr.Sale}$	40,17	44,83	40,69	48,32	48,25	48,31
– $r_{Pr.Sale}^{Cr}$	0,15	0,07	0,21	0,28	0,67	0,31

Проблематика другої групи підприємств є різною. Так ПрАТ «ЗТР» протягом 2011–2013 рр. було не просто прибутковим, а й характеризувалося стійкістю формування доданої вартості бізнесу. За три роки — 2014–2016 рр. — стан підприємства з абсолютно економічно стійкого змінився на кризовий. Причину різких негативних змін менеджмент пояснює як корпоративний конфлікт, який виник між співвласником підприємства К. Григоришиним та українським урядом на чолі з А. Яценюком і тривав протягом 2014–2015 рр.¹ На фоні зниження обсягів замовлень даного підприємства на зовнішньому ринку ситуація зі скандалом навколо одного з найбільших споживачів продукції підприємства Укренерго стало причиною катастрофічного падіння обсягів замовлень, що призвело до критично низьких значень фінансових показників. Підприємство ПАТ «АК «Богдан Моторс» характеризується збитковістю діяльності протягом досліджуваного періоду, а основна проблема — недостатній рівень конкурентоспроможності основної профільної продукції (ав-

¹ Нападки на «Запорозький трансформатор» пов'язані з критикою Григоришиним правительства : Электронный ресурс / Интерфакс — Украина. Официальный сайт. — Режим доступа к статье: <http://interfax.com.ua/news/economic/317721.html>

Высокое напряжение. В энергетике разразился новый скандал. Электронный ресурс / Новое Время. Официальный сайт. — Режим доступа к статье: <http://nv.ua/publications/vysokoe-napryazhenie-v-energetike-razrazilysya-novyy-skandal--59351.html>

тобуси, тролейбуси, автомобілі). Протягом останніх років продуктивний портфель підприємства розширено за рахунок освоєння, виробництва та реалізації спеціалізованої техніки, що спричинило зменшення збитків.

Щодо ПАТ «Дніпроважмаш», то нестійка тенденція прибутковості діяльності спричинена уповільненням темпів інвестиційного попиту в основних країнах-експортерах продукції підприємства (Росія, Казахстан, Грузія, Болгарія, Латвія). Не зважаючи на досить високий рівень інноваційної активності та індивідуалізації продукції, обсяги її реалізації у натуральному вимірюванні протягом останніх років характеризуються спадною тенденцією.

Якщо узагальнити отримані результати оцінки досліджуваної вибірки підприємств у проекції результативності їх діяльності, то можна говорити про те, що оцінювання економічних результатів на основі показників стану є універсальнішою процедурою. Логіка формування сукупності показників, що характеризують рівень досягнення цілей, буде в більшій мірі визначатися основними причинними факторами, що зумовили той чи інший стан.

Висновки. Таким чином, формування аналітично-когнітивної матриці на основі когерентно-цільового підходу здійснюється в межах поєднання методології концептуального та фінансово-економічного аналізу, що дозволяє сформувати взаємопов'язані аспекти єдиного знання інтегрованого характеру про економічні результати діяльності підприємства. Процедурно, побудова пропонованої матриці передбачає: визначення компонентів матриці як системи когнітивних контекстів або концептуальних областей, що закладаються в основу оцінювання та формалізації економічних результатів діяльності підприємства; представлення основних характеристик економічних результатів, що інтерпретуються в межах визначених аналітичних аспектів (проекцій); встановлення логічного причинно-наслідкового взаємозв'язку між характеристиками економічних результатів у різних аспектах; формалізацію актуальних діапазонів значень для інтерпретації рівня досягнення економічних результатів на функціональних (або інших ієрархічних) рівнях.

Література

1. *Фрейдина Е. В.* Исследование систем управления: Учебно-методический комплекс / Е.В. Фрейдина — Новосибирск: НГУЭУ, 2007. — 184 с.
2. *Дамодаран А.* Инвестиционная оценка. Инструменты и техника оценки любых активов / А. Дамодаран. — М.: Альпина Паблишер, 2010. — 1344 с.
3. *Ивашковская И.В.* Стратегический финансовый анализ: концепции: [монография] / И.В. Ивашковская. — Москва: Бизнес Элаймент, 2012. — 142 с.
4. *Паламарчук В.П.* Финансовая оценка для обоснования стратегических решений компании / В.П. Паламарчук. — М.: Изд-во ГОУ ВПО « Академия народного хозяйства при правительстве РФ», 2008. — 280 с.
5. *Пономаренко Т.В.* Забезпечення економічної стійкості підприємств та її оцінювання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеню докт. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Т.В. Пономаренко. — Кривий Ріг, 2017. — 43 с.
6. *Шевчук Н.В.* Теоретичні аспекти зміни моделі оцінки діяльності підприємства / Н.В. Шевчук // Формування ринкової економіки: Зб. наук. праць. — К.: КНЕУ, 2007. — Випуск 17. — С. 69–76

7. Уолш К. Ключевые показатели бизнеса. Ключевые показатели менеджмента. Полное руководство по работе с критическими числами, управляющими вашим бизнесом / К. Уолш. — М.: Companion Group, 2012. — 416 с.

8. Браун М.Г. Сбалансированная система показателей: на маршруте внедрения / М.Г. Браун; Пер. с англ. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. — 226 с.

References

1. Frejdina, E. V. (2007) *Issledovanie sistem upravlenija: Uchebno-metodicheskiy kompleks* Novosibirsk: NGUJeU (in Russ)

2. Damodaran, A. (2010) *Investicionnaja ocenka. Instrumenty i tehnika ocenki ljubyh aktivov* Moskva: Al'pina Pabliher (in Russ)

3. Ivashkovskaja, I.V. (2012) *Strategicheskij finansovyj analiz: koncepcii: [monografija]* Moskva: Biznes Jelajment (in Russ)

4. Palamarchuk, V.P. (2008) *Finansovaja ocenka dlja obosnovanija strategicheskikh reshenij kompanii* Moskva: Izd-vo GOU VPO « Akademiya narodnogo hozjajstva pri pravitel'stve RF» (in Russ)

5. Ponomarenko, T.V. (2017) *Zabezpechennja ekonomichnoi stijkosti pidpriemstv ta ii ocinjuvannja : avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenju dokt. ekon. nauk : spec. 08.00.04 «Ekonomika ta upravlinnja pidpriemstvami (za vidami ekonomichnoi dijial'nosti)»* Krivij Rig: KNTU (in Ukr)

6. Shevchuk, N.V. «Teoretichni aspekti zmini modeli ocinki dijial'nosti pidpriemstva» *Formuvannja rinkovoï ekonomiki: Zb. nauk. prac'*, 17 (2007): 69 — 76 (in Ukr)

7. Уолш, К. (2012) *Kljuchevye pokazateli biznesa. Kljuhevye pokazateli menedzhmenta. Polnoe rukovodstvo po rabote s kriticheskimi chislami, upravljajushhimi vashim biznesom* Moskva: Companion Group (in Russ)

8. Braun, M.G. (2005) *Sbalansirovannaja sistema pokazatelej: na marshrute vnedrenija* Moskva: Al'pina Biznes Buks (in Russ)

КОГЕРЕНТНО-ЦЕЛЕВОЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЕЗУЛЬТАТОВ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНЫХ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Цемашко Ю.С., аспирантка кафедры
экономики предприятий, ГВУЗ «Киевс-
кий национальный экономический уни-
верситет имени Вадима Гетьмана»

Аннотация. На основе результатов анализа существующих подходов и моделей оценки экономических результатов обоснованно формирования аналитико-когнитивной матрицы на основе когерентно-целевого подхода. Предложено логику построения осей когнитивной матрицы. Апробация предлагаемого когерентно-целевого подхода к формированию когнитивно-аналитической матрицы оценки экономических результатов было осуществлено в практику деятельности национальных машиностроительных предприятий.

Ключевые слова: экономические результаты, оценивание экономических результатов, когнитивная матрица, когерентно-целевой подход.

COHERENT-TARGET APPROACH TO EVALUATION OF ECONOMIC RESULTS OF NATIONAL MACHINE-BUILDING ENTERPRISES ACTIVITIES

Y.S. Tsemashko, postgraduate student of
the Department of Enterprise Economics,
SHEI «Kyiv National Economic University
named after Vadim Getman»

Abstract. On the basis of the results of the analysis of existing approaches and models of evaluation of economic results, the formation of an analytic-cognitive matrix based on a coherent-target approach was substantiated. The logic of the construction of the axes of the cognitive matrix is proposed. Approbation of the proposed coherent-target approach to the formation of a cognitive-analytical matrix of evaluation of economic results was made in the practice of national machine-building enterprises. The formation of an analytical-cognitive matrix based on a coherent-target approach is carried out within the framework of a combination of methodology of conceptual and financial-economic analysis, which allows forming interrelated aspects of a unified knowledge of the integrated nature of the economic results of the enterprise. Procedurally, the construction of the proposed matrix involves: determining the components of the matrix as a system of cognitive contexts or conceptual areas that are laid down in the new evaluation and formalization of the economic results of the enterprise; representation of the main characteristics of economic results, interpreted within the defined analytical aspects (projections); establishing a logical causal relationship between the characteristics of economic results in various aspects; formalization of actual range ranges for the interpretation of the level of achievement of economic results on functional (or other hierarchical) levels.

Keywords: economic results, evaluation of economic results, cognitive matrix, coherent-target approach.

Стаття надійшла до редакції 19.09.2017

УДК 005.93:005.332.4:303.725.6]:664.7

Шатілова Олена Володимирівна *
Когут Вікторія Ігорівна **

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДОВОЛЬЧО-ЗЕРНОВОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ

Анотація. Розглянуто актуальні проблеми забезпечення ефективності управління підприємством. Досліджено та охарактеризовано сутність сис-

* **Шатілова Олена Володимирівна** — канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», olena.shatilova@gmail.com

** **Когут Вікторія Ігорівна** — магістрантка факультету економіки та управління ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», спеціальність 073 «Менеджмент», магістерська програма «Менеджмент малого бізнесу», viktoria.kogut@ukr.net